

Referat fra koordineringsgruppemøte 12

Helsedirektoratets lokaler, Vitaminveien 4, Storo

12.02.2020, kl. 10.00-13.00

Til stede: Koordineringsgruppens medlemmer

Linda Granlund, Helsedirektoratet (møteleder)

Henriette Øien, Helsedirektoratet

Anne Kathrine Owren Aarum, Helsedirektoratet

Ole Berg, Helsedirektoratet (referent)

Ingvill Størksen, Virke

Inge Erlend Nasset, NorgesGruppen

Madelene Brogren Lid, COOP

Dorthe Brudvik, COOP

Gry Sørensen, NFGF

Kirsti Wettre Brønner, Tine SA

Anders Högberg, Orkla ASA

Kristin Saarem, Nortura

Gunn Knutsen, Sjømat Norge

Martina Rabsch, Rema 1000

Petter Haas Brubakk, NHO Mat og Drikke

Ole Michael Bjørndal, NHO Reiseliv

Observatører

Anna Maria Karlsen, NHO Mat og Drikke

Anne Hatløy, Fafo

Ketil Bråthen, Fafo

Bente Øvrebø, Folkehelseinstituttet

Marianne Hope Abel, Folkehelseinstituttet

Arne Jensen, SSB

Joachim Wettergreen, SSB

Thorleiv Valen, SSB

Kristin Egge-Hoveid, SSB

Ida Kristoffersen, praksisstudent OsloMet

Aya Abdullatif, praksisstudent OsloMet

Elisabeth Austad, praksisstudent OsloMet

Johanne Haneberg, praksisstudent OsloMet

Arnhild Haga Rimestad, Helse- og omsorgsdepartementet

Sak 01/20 Helsedirektoratets arbeid og kommunikasjon 2020

- a) Møteleder ønsket velkommen og informerte om Helsedirektoratets oppfølging av avtalen. Helsedirektoratet har jobbet aktivt med statusrapport for intensjonsavtalen 2016-2019 (**sak 07/20**) og har deltatt i arbeidsmøter om utvikling av utmerkelse/pris for aktørene i intensjonsavtalen (**sak 08/20**). Helsedirektoratet har bidratt med planlegging av workshops i innsatsområde 3 og 4, og har jobbet med SSB og UiO om ny forbruksundersøkelse på matområdet (**sak 04/20**). Fullversjonen av [utviklingen i norsk kosthold 2019](#) er nå publisert.

Koordineringsgruppen er forespurt om Folkehelseinstituttet som underliggende etat av Helse- og omsorgsdepartementet kan ha fast observatørplass i koordineringsgruppen. Det var ingen innvendinger mot dette.

Helsedirektoratet presenterte plan for prosjekt om etablering av nye nordiske næringsstoffanbefalinger ([NNR2022](#)). Det planlegges et [høynivåmøte om metodikk for bærekraftsdelen](#) av NNR2022 den 11. mars. Det er mulighet for å komme med muntlige innspill i møtet.

Kriteriene i nøkkelhullet revideres – hovedsakelig endring i kriterier for ferdigretter og mulighet for flere produkter med vegetabilsk opprinnelse. Formålet med revidering er at det skal være enklere å benytte ordningen. Kriteriene er [ute på høring](#) med frist 13.04.2020. Det er mål om at nye forskrifter trer i kraft 1. januar 2021.

Helsedirektoratet informerte om Nøkkelhullskampanjen 2020 som lanseres i uke 9. Mulighet for aktører å plassere egne Nøkkelhullsprodukter i en ferdig utviklet mal for å fremme produkter merket med Nøkkelhullet i egne kanaler.

Sak 02/20 Midtveiseevaluering av Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold 2017-2021

Folkehelseinstituttet (FHI) presenterte bakgrunn for midtveiseevalueringen av Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold 2017-2021. Oppdraget ble presentert. Et eksternt ekspertutvalg ble satt ned for å gjennomføre evalueringen. FHI har vært sekretariat. Utvalget gjennomførte samtaler med et utvalg av aktuelle aktører. De kvantitative målene i handlingsplanen ble vurdert. Det er en del positive utviklingstrekk på befolkningsnivå, men man er ikke i mål.

Utvalget mener det er positivt at handlingsplanen er omfattende, men at den består av mange tiltak og oppfølgingspunkter. Utvalget vurderte at mangel på budsjett som fulgte planen gjør det utfordrende å følge opp tiltak som er satt på vent.

Viktigheten av regelmessig monitorering og oppdatering av matvaredatabaser ble fremmet av utvalget. Dette inkluderer oppdatering av Matvaretabellen.

Utvalget anbefaler at spedbarn får økt fokus i den resterende handlingsplanperioden. Det bør være et større fokus på å redusere sosiale forskjeller og nå målgrupper. Videre er det viktig å evaluere effekt av ulike tiltak.

Utvalget presiserer at det er viktig med en uavhengig evaluering av intensjonsavtalen for et sunnere kosthold, og fremhever at det er positivt at forskingsstiftelsen Fafo gjennomfører en ekstern evalueringen av intensjonsavtalen. Utvalget foreslår videre at det bør vurderes om frivillige aktører bør involveres mer – at man eksempelvis vurderer å inkludere frivillige aktører i intensjonsavtalen som en mer uavhengig instans som støttespillere. Det nevnes i evalueringen at det ikke er noen konsekvenser av å trekke seg fra intensjonsavtalen – heller ikke for myndighetene ift. monitorering og avgiftspolitik, og at samarbeidet derfor er sårbart. Utvalget stiller spørsmål ved om frivillig samarbeid er like effektivt som reguleringer. Helsemyndighetenes kommunikasjons- og informasjonstiltak anses som positive og viktige.

Oppsummert mener utvalget at handlingsplanen er et godt flerfunksjonelt dokument som setter kostholdsarbeidet på agendaen og gir arbeidet et bredt fokus.

Det kom innspill i møtet om at det er positivt at viktigheten av overvåking og regelmessig monitorering av kostholdet blir fremmet i evalueringen. Det ble også kommentert at mangel på data for grensehandel ikke er synliggjort i midtveiseevalueringen. Fokuset på å redusere sosiale forskjeller er veldig viktig, og det ble bemerket at grensehandel antakeligvis virker negativt på målet om å redusere sosiale forskjeller. Folkehelseinstituttet presiserte at det per nå ikke finnes dokumentasjon som underbygger påstanden om grensehandel og sosiale forskjeller.

Det kom spørsmål i møtet om i hvilken grad utvalget tenker at frivillige aktører skal kunne bidra i arbeidet med intensjonsavtalen. FHI kommenterte at frivillige som har blitt intervjuet har ytret ønske om selv å kunne slutte seg til intensjonsavtalen for å kunne bidra i arbeidet.

Det ble også stilt spørsmål i møtet om utvalgets vurdering av frivillig samarbeid vs. reguleringer (s. 24 i rapporten) og det faglige grunnlaget for hvorfor utvalget kommenterer at frivillig samarbeid kanskje ikke er den mest effektive tilnærmingen mht. effektivitet. Det ble også kommentert at bakgrunnen for at arbeidet med innsatsområde 2 i intensjonsavtalen er lagt på is er en konsekvens av myndighetenes endringer. Dette kommer ikke frem i rapporten.

På spørsmålet om samarbeid som effektiv arbeidsform henviste FHI til WHO's kriterier for vellykket samhandling, men medga også at mange av tilbakemeldingene i intervjuene har trukket frem intensjonsavtalesamarbeidet som positivt.

Det kom spørsmål om i hvilken grad midtveiseevalueringen får betydning for oppfølging av den resterende handlingsplanperioden. Dette følges opp i et senere møte.

Sak 03/20 Evaluering av Matbransjens Faglige Utvalg (MFU)

- a) FHI gjennomfører evalueringen av MFU på oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet med utgangspunkt i at ordningen skal videreføres. Rapport ferdigstilles i disse dager.

Hensikt er å:

- a. Utforske nøkkelaktørers syn på markedsføring av usunn mat og drikke til barn og unge i Norge.
- b. Undersøke nøkkelaktørers meninger om og syn på nåværende ordning, både når det gjelder sterke og svake sider, og dessuten identifisere forslag til mulige forbedringer.
- c. Kartlegge foreldres inntrykk av markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge og deres kjennskap til og meninger om ordningen.

For å evaluere ordningen gjennomfører FHI intervjuer med ulike aktører fra bransje, frivillig sektor og Helsedirektoratet. I tillegg gjennomføres en nasjonal representativ undersøkelse av foreldre med barn under 16 år. Rapport er fagfellevurdert. Resultater fra intervju og foreldreundersøkelsen vil bli presentert når rapporten publiseres og vil bli drøftet i dialog med eierne.

Det ble kommentert at man denne gang har valgt å ikke gjenta undersøkelse av reelt reklametrykk mot målgruppene i MFU-ordningen. Det kom spørsmål til Helse- og omsorgsdepartementet om eierne kommer til å få rapporten i forkant av publisering.

Presentasjon av evalueringen settes opp som sak på neste møte i koordineringsgruppen.

Sak 04/20 Forbruksundersøkelsen på matområdet

- a) SSB presenterte status i arbeidet og prosjektet som er skissert for Helsedirektoratet. SSB er opptatt av forbruksundersøkelsen (FBU) på matområdet for å kunne etablere denne som en fremtidig del av offisiell statistikk. Det kan også være mulighet for å publisere FBU på matområdet hyppigere fremover (årlig).

Prosjektet skal utrede hva datagrunnlaget kan gi av informasjon om nordmenns kosthold, og skal svare ut hvordan data kan tilrettelegges for å utvinne mest mulig informasjon. Videre skal prosjektet utvikle metodikk for hvordan konkrete opplysninger kan sammenstilles og effektiviseres. Hvilke klassifiseringer og handlingsregler som bør legges til grunn for å strukturere data må defineres.

Formålet er å etablere og strukturere datagrunnlag for fremtidig offisiell statistikk. Det er et uttalt mål om bruk av og publisering av data på kostholdsområdet innen utgangen av 2021. Dette forutsetter god og regelmessig tilgang til data. SSB v/ seksjon for helse- omsorg- og sosialstatistikk skal lede prosjektet. Prosjektdeltaker er Universitetet i Oslo (UiO) v/avdeling for ernæringsvitenskap. Oppdragsgiver er Helsedirektoratet. Utgangspunktet er tidligere FBU fra SSB. Tidligere var FBU basert på utvalgsdata fra få respondenter. Nå er målet fullstendige data fra mange (alle). Dette innebærer at SSB i første omgang vil bruke kvitteringsdata fra dagligvarekjedene for å vurdere hvordan offisiell statistikk om nordmenns kosthold kan utvikles, uten tilknytning til person eller husholdning. SSB har

samarbeidet om ny FBU på matområdet med Helsedirektoratet og UiO siden 2018. SSBs generelle forbruksundersøkelse som inkluderer bruk av transaksjonsdata planlegges publisert i 2023.

Dette prosjektet skal inngå som en rapport i SSBs rapportserie, mål for publisering er desember 2020. Rapporten skal skissere grunnlag for offisiell statistikk over kostholdet i den norske befolkningen gjennom å kvittere ut de skisserte problemstillingene. Rapporten skal skissere og eksemplifisere produksjon og publisering av statistikk og analyse på området (f.eks. sosial ulikhet).

Veien videre er å formalisere prosjektet gjennom en FoU-avtale. Datainngang må avklares, dette involverer både dialog med eksterne dataleverandører (dagligvareaktørene) og internt datamottak hos SSB.

Det kom innspill om datagrunnlag for næringsinnhold, om Tradesolution er involvert og om de burde vært tettere på prosjektet? SSB er i dialog med Tradesolution for å hente data fra de. Blant annet har Tradesolution god informasjon om mengde vare per enhet.

Det kom spørsmål om matsvinn hensyntas. Matsvinn vil ikke, og har aldri vært, en del av SSBs FBU. I dette arbeidet måles kjøp av mat i dagligvarehandelen.

Behovet for å ha en referansegruppe for arbeidet ble vurdert. Det er opp til SSB som prosjektleder å vurdere hvor formålstjenlig det er å etablere en referansegruppe vs. å involvere relevante interessenter underveis i prosessen.

Oppfølging: Sak følges opp i koordineringsgruppen i 2020.

Sak 05/20 Midtveisevaluering av intensjonsavtalen – casestudie

- a) Fafo presenterte utkast til casestudien som er en av midtveisevaluering av intensjonsavtalen. Studien er gjennomført som en intervjuundersøkelse hos et utvalg aktører i desember 2019 – januar 2020. Det er foreløpig foretatt ni intervjuer med produsenter, forhandlere, organisasjoner og helsemyndighetene.

Intensjonsavtalen har så langt blitt positivt omtalt av aktørene, til tross for at økningen i produktavgiftene for sjokolade- og sukkervarer, og alkoholfrie drikkevarer har skapt mye støy mellom partene. I casestudien ønsker Fafo å se nærmere på hvorfor partene likevel har valgt å bli værende i avtalen. Undersøkelsen konsentrerer seg om spørsmålet om hvorvidt partene oppfatter intensjonsavtalen som et fornuftig verktøy til å fremme godt kosthold.

Casestudien er en åpen kvalitativ undersøkelse. Det ble utviklet en intervjuguide i forkant av intervjuene. I casestudien brukes ikke sitater eller direkte henvisninger. Det kom innspill i møtet på at forutsigbarhet fra myndigheter er viktig. Det oppleves problematisk at SSBs forbruksundersøkelse kun er ventet i siste halvdel av avtaleperioden. Det mangler resultatmålinger underveis i avtalearbeidet. Det ble foreslått at workshops i medhold av

intensjonsavtalen bør streames for å nå aktører som har andre tilholdssteder enn i Oslo og omegn.

I interjuene kom det frem et ønske om en bredere involvering fra myndighetene. Hovedsakelig Kunnskapsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, men også Nærings- og fiskeridepartementet bør involveres mer i arbeidet med intensjonsavtalen. Det savnes synliggjøring av aktørenes innsats, eksempelvis gjennom økt fremsnakking av Intensjonsavtalen fra myndighetene. En pris/utmærkelse ble etterspurt av de intervjuede aktørene. Dette er i prosess, se sak 08/20. Det ble forespurt om midtveisevalueringen bør presenteres i næringslivsgruppemøtet med statsråden. Dette tas til vurdering, statsråden vil bli orientert om arbeidet.

Det ble kommentert at arbeidet med #MerAv ikke er godt dekket i undersøkelsen. Fafo planlegger å gjennomføre ytterligere to intervjuer med aktører innen innsatsområde 4 og #MerAv.

Del 2 av midtveisevalueringen er spørreskjema med tett oppfølging av alle aktører. Det legges opp til tett oppfølging med purring og SMS til aktørene for å øke svarprosent. Spørreskjemaet sendes til aktørene i intensjonsavtalen i uke 10.

Fafo jobber med å skrive en artikkel for publikasjon i et internasjonalt tidsskrift.

Sak 06/20 Status per innsatsområde

- a) Helsedirektoratet informerte om arbeidet i Saltpartnerskapet. Det er etablert nye arbeidsgrupper og ny styringsgruppe for perioden 2019-2021. Det er også etablert en egen monitoreringsgruppe. Tradesolution tok et nytt datauttrekk i oktober 2019. Det planlegges et halvdagsseminar om saltreduksjon høsten 2020. Medlemmer av styringsgruppen har utarbeidet et abstract fra Saltpartnerskapet 2015-2018 som er antatt til den nordiske ernæringskonferansen i Helsinki i juni 2020.

Kommunikasjon: WASH (World Action on Salth and Health) er planlagt kommunisert 9.-15. mars med fokus på det skjulte saltet. I tillegg planlegges mer saltkommunikasjon nærmere sommerferien. Det er planlagt tre møter i styringsgruppen inneværende år.

- b) Helsedirektoratet informerte om arbeidet med reduksjon av sukker. Arbeidet i innsatsområde 2 er fortsatt i bero. Det har vært lite felles aktivitet om reduksjon av tilsatt sukker. Høring av NOU 2019: 8 Særavgiftene på sjokolade- og sukkervarer og alkoholfrie drikkevarer er under behandling (per 21.01.2020). Eldre- og folkehelseministeren utfordret aktørene i næringslivsgruppen på matområdet i møtet 21.11.2019 om å komme med et forslag til hvordan samarbeidet i innsatsområde 2 kan gjenopprettes. Statsråd Høie har bedt om et møte med NHO Mat og Drikke i forkant av neste møte i næringslivsgruppen – hvor mulighet for å gjenoppta samarbeidet vil bli tatt opp.

- c) NHO Mat og Drikke presenterte status for innsatsområde 3: Mettet fett. Det planlegges et seminar om mettet fett 16. april kl. 12-16. NB: Med bakgrunn i situasjonen med covid-19 er seminaret utsatt til 27. august.
- d) Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund presenterte planer for neste seminar *#MerAv på tallerken* som blir et inspirasjonsseminar på messen SMAK 2020 onsdag 4. mars kl. 12-14. Programmet er fulltegnet med over 800 påmeldte. Det arrangeres *#MerAv*-stand, konkurranse og ny informasjonsfolder om innsatsområde 4. Sjømat Norge skal holde to innlegg om sjømat og helse og sjømat og bærekraft på messen.

Sak 07/20 Statusrapport for intensjonsavtalen 2016-2019

- a) Helsedirektoratet presenterte forslag til rapport. Det kom innspill om at det er viktig å tydeliggjøre at det er koordineringsgruppen som står bak rapporten. Presentasjoner/bidrag av medlemmer fra referansegruppen for intensjonsavtalen bør synliggjøres i rapporten. For innsatsområde 6: monitorering ble det kommentert at det må komme tydelig fram at det er usikkerhet i målingene etter som både tall fra SSB og grensehandel mangler.

Helse- og omsorgsdepartementet skriver tekst om helsemyndighetenes vurdering av arbeidet (kapittel 4.2).

Det kom forslag om å stryke setningen "*... tiltak for økt bærekraftighet fra produsent til konsument*" i kapittel 4.3: Intensjonsavtalens to siste virkeår. Arbeidsgruppen ser på forslag til ny tekst. Tekst om utfordring med kommunale kostråd revideres. For øvrig savnes tekst om utvikling av fiskekonsum i sammendraget. Det ble presisert at det er viktig å få fram alt det gode arbeidet som er gjort i perioden. Aktiviteter bør nevnes. Det har vært stor aktivitet på alle arrangementer.

Koordineringsgruppen stiller seg bak innholdet i rapporten.

Det ble enighet om at: Arbeidsgruppen får mandat til å ferdigstille statusrapport for intensjonsavtalen 2016-2019 med de kommentarer og endringer gitt i møtet.

Sak 08/20 Utmerkelse/pris for godt arbeid i intensjonsavtalen

- a) Helse- og omsorgsdepartementet presenterte saken. En gruppe bestående av NHO Mat og Drikke, Sjømat Norge, Helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet har utarbeidet forslag til mandat, kriterier og omfang for en slik utmerkelse. Statsråden ønsker at volumprodukter skal fremmes. Statsråden er positiv til forslag til jury. Juryen får mandat til å ferdigstille kriterier for utmerkelsen.

Hvor og når prisen bør deles ut er diskutert. Målet er å skape blest/informasjon rundt alt det gode arbeidet som gjøres. Statsråden har foreslått at pris deles ut på "Det norske måltid" som arrangeres i Stavanger, februar 2021. Det kom ingen innvendinger på dette.

Oppfølging: Juryen får mandat til å utarbeide kriterier for utmerkelse/pris for godt arbeid i medhold av intensjonsavtalen. Juryen skal ta utgangspunkt i det forslaget som foreligger. Kriteriene skal presenteres som egen sak i neste møte i koordineringsgruppen 6. mai.

Sak 09/20 Dato og saker for neste møte

- a) Neste møte er 6. mai 2020 kl. 10-13 i Helsedirektoratets lokaler.

Saker i neste møte:

- Helsedirektoratets arbeid
  - NNR2022 – status i arbeidet (inkludert bærekraft)
- Rapport til næringslivsgruppen
- Foreløpige data fra Tradesolution på sukker og mettete fett
- Status i grensehandelsprosjektet som ledes av Folkehelseinstituttet
- SSBs forbruksundersøkelse på matområdet
- Utmerkelse/pris for godt arbeid i intensjonsavtalen
- Presentasjon av evalueringen av MFU-ordningen

Det ble fremmet forslag om å presentere Europakommisjonens "[Farm to fork strategy](#)". Innspill på hvem som kan informere om initiativet #EUGreenDeal kan sendes sekretariatet. Merknad til referatet; strategien er utsatt grunnet covid-19. Sekretariatet ser på mulighet for å få presentert strategien i koordineringsgruppens møte i oktober.

Øvrig møtedato for 2020 er onsdag 14. oktober 2020 kl. 10-15 i Helsedirektoratets lokaler.

Sak 10/20 Eventuelt

- a) Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund presenterte sak til eventuelt med forslag til å tilrettelegge for tilslutning av aktører i anledning #MerAv seminaret 4. mars. Arrangementskomiteen tar med trykte eksemplarer av intensjonsavtalen og tilslutningsavtalen, og utarbeider en ny #MerAv-brosjyre som distribueres på seminaret og på messen SMAK 2020.